

Sygn. akt I USKP 129/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania H. D.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o emeryturę rolniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 listopada 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 25 lutego 2020 r., sygn. akt III AUa 448/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 26 sierpnia 2018 r. odmówił przyznania ubezpieczonej H. D. prawa do emerytury rolniczej, przyjmując, że z przedłożonych przez nią dokumentów wynikało, iż mimo ukończenia wieku emerytalnego - 60 lat, nie udokumentowała ona wymaganego

okresu ubezpieczenia, to jest 25 lat, ale jedynie 22 lata, 2 miesiące i 8 dni w okresach: od dnia 31 lipca 1974 r. do dnia 1 stycznia 1976 r., od dnia 14 sierpnia 1976 r. do dnia 20 listopada 1990 r. oraz od dnia 1 stycznia 2001 r. do dnia 30 czerwca 2007 r. Nie zaliczono natomiast ubezpieczonej okresu pracy w gospodarstwie rolnym teściów od dnia 2 stycznia do dnia 13 sierpnia 1976 r., ponieważ związek małżeński zawarła dopiero w dniu 14 sierpnia 1976 r., a także okresu zatrudnienia, od którego zależało prawo do emerytury, gdyż urodziła się po dniu 31 grudnia 1948 r.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2019 r. oddalił odwołanie wniesione przez ubezpieczoną od wyżej opisanej decyzji organu rentowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona urodziła się w dniu [...] 1958 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi (dalej jako ZUS) decyzją z dnia 31 lipca 2018 r. przyznał jej natomiast prawo do emerytury od dnia 31 lipca 2018 r. czyli od osiągnięcia wieku emerytalnego. Wymiar emerytury ustalono w kwocie 765,39 zł, lecz nie podlegała ona podwyższeniu do najniższej emerytury, bowiem ubezpieczona nie udowodniła wymaganych 20 lat okresów ubezpieczeniowych. Następnie ZUS poinformował organ rentowy o przyznaniu ubezpieczonej emerytury, zwracając się równocześnie z prośbą podanie, czy wybierze ona wypłatę tego świadczenia czy też renty z tytułu niezdolności do pracy rolniczej. ZUS podał także, że uwzględnił przy ustalaniu prawa do emerytury okresy: od dnia 15 czerwca 1977 r. do dnia 14 czerwca 1980 r. - opieka nad dzieckiem, od dnia 9 lipca 1980 r. do dnia 7 lipca 1983 r. - opieka nad dzieckiem i od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r. - zatrudnienie w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w B.. W dniu 13 sierpnia 2018 r. ubezpieczona poinformowała, że wybiera wypłatę renty rolniczej.

Sąd pierwszej instancji ustalił ponadto, że ubezpieczona w dniu 14 sierpnia 1976 r. zawarła związek małżeński. Do tego czasu mieszkała w gospodarstwie rolnym rodziców i pomagała przy pracach w tym gospodarstwie. Później prowadziła 10 - hektarowe gospodarstwo rolne wraz z mężem. W okresie od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r. była zatrudniona w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w B. na podstawie umowy o pracę, początkowo do dnia 28 lutego

1993 r. na 3/4 etatu, a następnie na 1/2 etatu. Praca w spółdzielni mleczarskiej nie utrudniała jej prowadzenia gospodarstwa rolnego, ponieważ pracowała tam w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Powołując się na tak ustalony stan faktyczny sprawy oraz przytaczając treść art. 19 ust. 1 i ust. 1b pkt 12 oraz art. 20 ust. 1 - 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 704, dalej jako ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników lub ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r.), Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczona urodziła się po dniu 31 grudnia 1948 r., a organ rentowy ustalił, że zamiast wymaganych 25 lat okresów ubezpieczeniowych udokumentowała jedynie 22 lata, 2 miesiące i 8 dni. Organ rentowy nie zaliczył jej bowiem okresu pracy w gospodarstwie rolnym teściów od dnia 2 stycznia do dnia 13 sierpnia 1976 r., a także okresu pracy w spółdzielni mleczarskiej w czasie od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r.

W odniesieniu do pierwszego ze spornych okresów Sąd Okręgowy uznał go jednak za udowodniony na podstawie zeznań ubezpieczonej złożonych w toku procesu, z których wynikało, że w tym czasie pracowała w gospodarstwie rolnym swoich rodziców. Okres ten nie był wszakże wystarczający do przyznania prawa do emerytury rolniczej. Dawał bowiem tylko dodatkowe 7 miesięcy i 12 dni ubezpieczenia, co powodowało, że łącznie ubezpieczona udowodniła 22 lata, 9 miesięcy i 20 dni stażu ubezpieczeniowego.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, nie można było natomiast uwzględnić drugiego spornego okresu, ponieważ był to okres podlegania również ubezpieczeniu pracowniczemu i jako taki został już zaliczony do okresów uprawniających do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeń. Ten sam okres mógł zaś zostać zaliczony tylko raz. Okresu ubezpieczenia pracowniczego nie można też było zaliczyć w związku z art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, gdyż ubezpieczona urodziła się po dniu 31 grudnia 1948 r. Nawet jednak gdyby urodziła się przed tym dniem, okresu tego nie można byłoby zaliczyć do okresów uprawniających do uzyskania prawa do emerytury rolniczej, bowiem został on już uwzględniony przy przyznawaniu emerytury z systemu powszechnego, a zatem wykluczał to art. 20 ust. 2 powołanej ustawy.

Sąd Okręgowy nie podzielił także zastrzeżeń ubezpieczonej dotyczących sprzeczności wymienionych przepisów z art. 2 i art. 32 Konstytucji RP, ponieważ realizują one odrębność ubezpieczenia społecznego rolników, a systemów ubezpieczenia rolniczego i powszechnego nie można porównywać, choć w określonym zakresie uzupełniają się. W przypadku ubezpieczonej nie można także mówić o ochronie praw nabytych, bowiem przed dniem 8 stycznia 2009 r., czyli przed wejściem w życie art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, nie spełniła ona wszystkich przesłanek do przyznania prawa do emerytury rolniczej. Nie ukończyła wymaganego wieku powszechnego, ani nawet wcześniejszego. Jej ekspektatywa nie została zatem w pełni ukształtowana, a tylko taka może podlegać ochronie. W tym zakresie Sąd pierwszej instancji odwołał się dodatkowo do poglądu prawnego wyrażonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 25 lutego 2020 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny uznał, że spór w niniejszej sprawie na etapie postępowania apelacyjnego sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy jest możliwe zaliczenie ubezpieczonej do okresów wymaganych do przyznania prawa do emerytury rolniczej okresu podlegania ubezpieczeniu rolniczemu od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r., który był jednocześnie okresem podlegania ubezpieczeniu pracowniczemu i jako taki został już zaliczony do okresów uprawniających do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeń. Jedynie bowiem w przypadku pozytywnej odpowiedzi na tak zadane pytanie, ubezpieczona spełniałaby przesłanki do nabycia prawa do emerytury rolniczej.

Sąd Apelacyjny podkreślił w związku z tym, że kluczowym przepisem dla prawidłowego rozpoznania sporu jest art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który stanowi, że okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. Innymi słowy, okresy skonsumowane w stażu emerytalnym, będącym warunkiem nabycia prawa do emerytury na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie mogą już być

uwzględnione w stażu rolniczym. Taka sytuacja występowała zaś w rozpatrywanej sprawie. Sporny okres od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r., w którym ubezpieczona pracowała w gospodarstwie rolnym i opłacała składki na ubezpieczenie rolnicze, został jej uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury z systemu powszechnego. ZUS decyzją z dnia 31 lipca 2018 r. przyznał bowiem ubezpieczonej prawo do emerytury od dnia 31 lipca 2018 r., uwzględniając do przyznania prawa do tego świadczenia okres jej zatrudnienia w spółdzielni mleczarskiej od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r. W konsekwencji nie było możliwe późniejsze zaliczenie tego okresu do emerytury rolniczej.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, wymagało również podkreślenia, że ubezpieczona jest osobą urodzoną po dniu 1 stycznia 1948 r., czyli w jej przypadku do okresów ubezpieczenia wymaganych przez art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w ogóle nie zalicza się okresów, od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi - art. 20 ust. 3 tej ustawy. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników w wielu miejscach daje wyraz odrębności ubezpieczenia w systemie powszechnym i rolniczym (art. 5a, art. 7 ust. 1. art. 16 ust. 3) oraz pierwszeństwu ubezpieczenia w systemie powszechnym. Od dnia 1 stycznia 1999 r. doszło z kolei w systemie powszechnym do zmiany sytuacji ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., gdyż ich emerytura zależy od zgromadzonego kapitału (składek). Nie ma zatem podstaw, aby w odrębnym systemie ubezpieczenia społecznego rolników ta sama grupa wiekowa mogła uzyskać prawo do emerytury w systemie rolniczym, w którym emerytura w znacznej części nie zależy od składki (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2011 r., III UK 83/10, OSNP 2012 nr 7-8, poz. 99). W systemie tzw. pracowniczym obowiązuje reguła, że wysokość świadczeń jest ekwiwalentna do ciężarów ponoszonych przez ubezpieczonych i płatników. Taka zależność nie zachodzi natomiast w systemie ubezpieczenia społecznego rolników, w którym większa część świadczenia emerytalnego (od 85% do 95% emerytury podstawowej) jest finansowana ze środków budżetowych.

Zmiana legislacyjna, do której odniosła się skarżąca w uzasadnieniu apelacji, nastąpiła od dnia 8 stycznia 2009 r. przez dodanie ust. 3 do art. 20 ustawy o

ubezpieczeniu społecznym rolników. Można przy tym twierdzić, że od tego czasu sytuacja urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. pod pewnymi warunkami stała się lepsza, gdyż do przywołanej zmiany ubezpieczeni mogli zaliczyć do systemu rolniczego ubezpieczenie powszechne lub odwrotnie, przy czym wybór był nieodwracalny. Natomiast zmiana prawa z 2009 r. pozwala uzyskać ubezpieczonym emeryturę z systemu powszechnego (ZUS) i z systemu ubezpieczenia społecznego rolników (KRUS), które to świadczenia mogą być pobierane w zbiegu (art. 33 ust. 2a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Dodać trzeba, że wyłączenie w stosunku do uprawnionych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. zasady wyboru jednego tylko świadczenia (art. 33 ust. 2) zostało zrównoważone zniesieniem możliwości uwzględnienia przy ustalaniu emerytury rolniczej okresów ubezpieczenia innego niż rolnicze. Skoro jednak ubezpieczona prawa do emerytury rolniczej nie nabyła, to żaden zbieg świadczeń w jej przypadku nie zachodził, gdyż nadal posiada tylko prawo do emerytury z FUS.

Sąd Apelacyjny podkreślił też, że w istocie omawiana zmiana legislacyjna nie miała jednak wpływu na sytuację ubezpieczonej. Zmiana ta oznaczała, że ubezpieczona jest w grupie wiekowej, która przy ustalaniu stażu do emerytury rolniczej nie może doliczać sobie okresów, od których zależy prawo do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zastosowanie znajduje więc reguła wyrażona w art. 20 ust. 2 ustawy, że okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, całkowicie chybione były również zarzuty ubezpieczonej wyrażające się w stwierdzeniu, że przepisy prawa materialnego, na których oparto rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie (art. 20 ust. 2 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) są sprzeczne z art. 2 i 32 Konstytucji RP, a przez to naruszają zasadę ochrony praw nabytych i równości wobec prawa. Już Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu swojego wyroku w sposób szczegółowy i wyczerpujący wyjaśnił bowiem, dlaczego zarzuty te nie mogą się ostać, słusznie powołując się w tym zakresie na orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, w tym zwłaszcza na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca

2011 r., III UK 83/10 oraz wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 20 grudnia 1999 r., K 4/99 i z dnia 11 lutego 1992 r., K 14/91.

Uzupełniając tę argumentację, Sąd Apelacyjny podkreślił także, że do orzekania o zgodności z Konstytucją RP norm prawnych o randze ustawowej został powołany Trybunał Konstytucyjny, który nie stwierdził niezgodności z Konstytucją RP kwestionowanych przez ubezpieczoną regulacji ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, to jest art. 20 ust. 2 i 3. Przepisy te nie zostały więc wyeliminowane z obrotu prawnego, są prawem obowiązującym podlegającym stosowaniu przez organy państwa, w tym sądy w odniesieniu do obywateli i ze skutkami dla nich.

Sąd uznał też, że w przypadku ubezpieczonej nie mogło być mowy o naruszeniu zasady praw nabytych w związku z wprowadzeniem z dniem 8 stycznia 2009 r. nowego art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu emerytalnym rolników. Prawo do emerytury powstaje bowiem z dniem spełnienia przesłanek: stażowej i osiągnięcia wieku emerytalnego. Warunki te bezsprzecznie nie ziściły się natomiast u ubezpieczonej na dzień 8 stycznia 2009 r., to jest dzień wejścia w życie art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, bowiem ubezpieczona nie spełniała wówczas kryterium wieku. Zatem, jak słusznie wywiódł Sąd Okręgowy, jej ekspektatywa nie została w pełni ukształtowana.

Ubezpieczona H. D. wniosła do sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 25 lutego 2020 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest:

1) art. 20 ust. 2 i ust. 3 w związku z art. art. 19 ust. 1 pkt 2 i art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 22 i art. 25 ust. 1 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, uchwalonej w dniu 10 grudnia 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z dnia 16 grudnia 1966 r. oraz w związku z Konwencją nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy, przez ich błędną wykładnię i błędne przyjęcie, że osobie, która pracowała w gospodarstwie rolnym o pow. ok. 15 ha jako jego posiadacz i podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz opłacała składki za określony czas, która w tym czasie jednocześnie podlegała ubezpieczeniu

społecznemu powszechnemu z uwagi na pracę w ramach stosunku pracy poza własnym gospodarstwem rolnym w wymiarze 1/2 etatu, okres ten nie podlega wliczeniu do okresu uprawniającego do emerytury rolniczej z uwagi na to, że jest to okres wliczany do emerytury z ubezpieczenia powszechnego w sytuacji, gdy przepisy art. 20 ust. 2 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników odnoszą się do okresów podlegania ubezpieczeniu, a nie do okresu kalendarzowego, a niesporne jest, że ubezpieczona w okresie od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników, odprowadzając składki na to ubezpieczenie, zgodnie z decyzjami KRUS, a ten okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników nie został jej zaliczony przy przyznaniu emerytury z innego tytułu (w ramach powszechnej emerytury), gdyż niezależnie od tego w tym samym okresie kalendarzowym podlegała ubezpieczeniu społecznemu powszechnemu i przy przyznaniu emerytury z ubezpieczenia powszechnego uwzględniony został ten okres kalendarzowy, ale nie z tytułu ubezpieczenia społecznego rolników, ale z tytułu ubezpieczenia powszechnego pracowników, któremu ubezpieczona w tym okresie podlegała z tytułu zatrudnienia, determinując tym samym przyznanie emerytury w wysokości blisko o połowę niższej, aniżeli okres podlegania w spornym okresie od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r. ubezpieczeniu społecznemu rolników, który nie został jej zaliczony na poczet innego świadczenia emerytalnego, a zatem winien być traktowany jako staż pracy w rolnictwie, za który ubezpieczona odprowadziła składki i podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w rozumieniu art. 19 ust. 1 pkt 2 i art. 19 ust. 2 pkt 2 powołanej ustawy;

2) art. 20 ust. 2 i ust. 3 w związku z art. art. 19 ust. 1 pkt 2 i art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 2 i art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 22 i art. 25 ust. 1 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz w związku z Konwencją nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz art. 87 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez ich błędną wykładnię, sprzeczną z wykładnią celowościową i systemową, sprzeczną z normami wynikającymi z aktów wyższego rzędu oraz w konsekwencji przez błędne

przyjęcie, że osobie, która pracowała w gospodarstwie rolnym o pow. ok. 15 ha jako jego posiadacz i podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz opłacała składki za określony czas, która w tym czasie jednocześnie podlegała ubezpieczeniu społecznemu powszechnemu z uwagi na pracę w ramach stosunku pracy poza własnym gospodarstwem rolnym w wymiarze etatu, okres ten nie podlega wliczeniu do okresu uprawniającego do emerytury rolniczej z uwagi na to, że jest to okres wliczany do emerytury z ubezpieczenia powszechnego i w konsekwencji pozbawienie ubezpieczonej należytego zabezpieczenia społecznego, albowiem jest ona uprawniona w ramach powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych do emerytury stanowiącej około połowę najniższej emerytury, a emerytura ta nie podlega podwyższeniu do najniższej z uwagi na zbyt krótki staż pracowniczy oraz okres składkowy i nieskładkowy w powszechnym ubezpieczeniu społecznym, mimo podejmowanej przez nią od 1974 r. nieprzerwanie pracy w rolnictwie, w dużym towarowym (hodowla zwierząt i uprawy roślin) gospodarstwie rolnym o powierzchni blisko 15 ha, gdzie przez cały okres podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników, także w ramach ubezpieczenia emerytalno-rentowego, odprowadzając składki na ubezpieczenie społeczne rolników w tym zakresie, a dodatkowo pracowała w okresie od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r. w części wymiaru czasu pracy w ramach stosunku pracy jako zlewniarka w przetwórstwie rolnym w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej, gdzie także odprowadzane były składki, pracując tym samym w tym samym okresie w wymiarze 1,5 etatu, w tym jeden etat w ramach pracy w rolnictwie i drugi w ramach ubezpieczenia powszechnego, pozbawiona została przy błędnej wykładni w zaskarżonym wyroku prawa do godziwej i ekwiwalentnej do okresu podlegania ubezpieczeniu i odprowadzania składek oraz okresu i rozmiaru pracy emerytury czyli zabezpieczenia na starość;

3) art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji, przez błędną ich wykładnię i w rezultacie przez błędne zastosowanie art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w sprawie, mimo jego sprzeczności z wywiedzioną z art. 2 Konstytucji zasadą ochrony praw nabytych oraz wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasadą równości wobec prawa;

4) art. 20 ust. 3 w związku z art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz w związku z art. 33 pkt 2 i art. 42 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych w związku z art. 2 Konstytucji i wywiedzioną z niej zasadą ochrony praw nabytych, przez ich błędną wykładnię sprzeczną z zasadą ochrony praw nabytych - wskutek przyjęcia, iż ochroną tą objęta jest jedynie w pełni ukształtowana ekspektatywa prawa, mimo że jedyną sporną przesłanką w sprawie było posiadanie przez ubezpieczoną okresów składkowych - określonych w art. 19 ust. 1 pkt 2 i art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy, który to warunek ubezpieczona spełniała na dzień 8 stycznia 2009 r. (dzień wejścia w życie art. 20 ust. 3 ustawy), a przepis art. 20 ust. 3 ustawy dotyczy właśnie okresów podlegania ubezpieczeniu oraz okresów składkowych i nieskładkowych, i dopiero następcza zmiana przepisów ubezpieczeniowych pozbawiła ją prawa zaliczenia do wymienionego okresu do okresów podlegania ubezpieczeniom na zasadach ogólnych; tym samym uniemożliwiono ubezpieczonej „skonsumowanie” kilkunastoletniego okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym na zasadach ogólnych, niezależnie od tego, że odmówiono jej również zaliczenia tego okresu z uwagi na podleganie w tym okresie ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacanie składek zgodnie z decyzjami KRUS, a wobec tego naruszenie tych przepisów prawa materialnego przez błędne zastosowanie w sprawie art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników;

5) art. 20 ust. 2 i ust. 3 w związku z art. art. 19 ust. 1 pkt 2 i art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 22 i art. 25 ust. 1 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, uchwalonej w dniu 10 grudnia 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z dnia 16 grudnia 1966 r. oraz w związku z Konwencją nr 102 Międzynarodowej Organizacji Pracy, przez ich błędną wykładnię i w rezultacie błędne przyjęcie, że zróżnicowanie sytuacji prawnej ubezpieczonych, polegające na przyznaniu jednej grupie ubezpieczonych (na zasadach ogólnych) prawa do łączenia okresów ubezpieczenia „wypracowanych” w dwóch systemach (na zasadach ogólnych i rolniczego), a ponadto w ramach różnych tytułów (z każdego z tych tytułów przeliczany jest tzw. kapitał początkowy), i pozbawieniu tego prawa

drugiej grupy ubezpieczonych nie stanowi naruszenia zasady równości wobec prawa w sytuacji, gdy bez względu na przyjęty system zabezpieczenia społecznego nie powinien on prowadzić do nierówności w zakresie uprawnień poszczególnych ubezpieczonych do uzyskania emerytury na takich samych warunkach, a tym prowadzić do pozbawienia osoby, która legitymuje się wymaganym stażem ubezpieczeniowym (podleganiu ubezpieczenia w ramach okresów składkowych i nieskładkowych) w ramach danego systemu ubezpieczenia, uprawnień do należnej emerytury, z uwagi na objęcie jej w tym samym okresie kalendarzowym dodatkowo ubezpieczeniem w ramach innego systemu emerytalnego.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty kasacyjne, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa jednak, że wielość zarzutów kasacyjnych, zawierających przy tym podobny opis naruszeń przepisów prawa materialnego deklarowanych przez skarżącą, utrudnia - zwłaszcza wskutek ich nieco chaotycznego sposobu skonstruowania - dostrzeżenie istoty tych zarzutów. Jak się wszakże zdaje, skarżąca w istocie wiąże naruszenie powołanych w skardze przepisów z wykluczeniem przez Sąd drugiej instancji możliwości równoczesnego zaliczenia spornego okresu w ramach ustalania prawa do świadczeń z dwóch różnych systemów ubezpieczeniowych (powszechnego i rolniczego), mimo że w okresie tym była jednocześnie zatrudniona w ramach stosunku pracy (okres zatrudnienia w spółdzielni mleczarskiej) oraz prowadziła (wraz z mężem) gospodarstwo rolne, podlegając z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacając składki na to ubezpieczenie. Niezależnie od tego skarżąca podnosi też sprzeczność regulacji zawartej w art. 20 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym

rolników z wywiedzioną z art. 2 Konstytucji RP zasadą ochrony prawa nabytych oraz wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadą równości wobec prawa.

Sąd Najwyższy stwierdza w związku z tym, że problem prawny zbliżony do występującego w sprawie, także powstały na tle wykładni w szczególności art. 20 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r., był przedmiotem szczegółowej analizy oraz został rozstrzygnięty w ostatnio wydanych wyrokach: z dnia 7 grudnia 2021 r., III USKP 91/21, (LEX nr 3275989) oraz z dnia 9 marca 2022 r., III USKP 152/21 (LEX nr 3410055). Rozstrzygany w obu tych wyrokach problem także odnosił się bowiem do możliwości zaliczenia do okresów podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu wymaganych do przyznania emerytury rolniczej okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego w sytuacji, gdy rolnik równocześnie z prowadzeniem gospodarstwa wykonywał pracę na podstawie stosunku pracy.

W pierwszym z wymienionych wyroków wyjaśniono zaś między innymi, że budzącą kontrowersję kwestię normuje art. 20 ust. 1 powołanej ustawy, stosownie do którego do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 zalicza się okresy: 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990; 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16-tego roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.; 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi. Z kolei według art. 20 ust. 2 ustawy okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. W omawianym wyroku Sąd Najwyższy przypomniał również, że ubezpieczenie społeczne rolników nierzadko zbiegało się z ubezpieczeniem pracowniczym na skutek jednoczesnego pracowniczego zatrudnienia rolnika poza rolnictwem. Na mocy ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 140 ze zm.) wprowadzono obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenie rolnicze dla osób, które łączyły pracę poza rolnictwem z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Podobny obowiązek dotyczył też pracowników. Oba systemy funkcjonowały jednak niezależnie, a podwójne ubezpieczenie łączyło się z możliwością pobierania jednej emerytury w pełnej

wysokości i drugiej w połowie. Podobnie rzecz się miała na gruncie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133 ze zm.) w jej pierwotnym brzmieniu. Osobom, które przekazały gospodarstwo rolne, wypłacano łączone świadczenie. Dopiero od dnia 1 stycznia 1989 r., na podstawie ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz o zmianie ustawy o podatku rolnym (Dz.U. Nr 10, poz. 53), zniesiono zarówno obowiązek podwójnego ubezpieczenia dla rolników, jeżeli podejmowali prace poza rolnictwem, jak i możliwość pobierania świadczeń zabiegowych (por. E. Nasternak: Prawo do emerytury rolniczej, Warszawa 2017, s. 170-171; z ochroną praw nabytych na podstawie art. 107 ustawy). A zatem okresy pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 lipca 1977 r. były zaliczane także wtedy, gdy rolnik był równocześnie zatrudniony i z tytułu tego zatrudnienia uzyskał prawo do emerytury (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 1990 r., III UZP 8/90, OSNC 1991 nr 2-3, poz. 19). Również w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników nie wyłączono zaliczania okresów z powodu podwójnego ubezpieczenia, lecz w art. 20 ust. 2 ustawy postanowiono, że okresów, o których mowa w art. 20 ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. W obydwu systemach (rolniczym i powszechnym) zawarto zastrzeżenie nieuwzględniania okresów ubezpieczenia w pokrywających się okresach, co oznacza, że tych samych okresów nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu uprawnień do dwóch różnych świadczeń, opartych na różnych systemach ubezpieczenia społecznego. Okresy, które zostały już uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej, nie mogą być następnie zaliczone do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury pracowniczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2019 r., I UK 314/18, LEX nr 2779502). Nie chodzi zatem o samo czasowe pokrywanie się różnych okresów aktywności zawodowej skutkującej powstaniem tytułu ubezpieczenia społecznego, ale o zakaz podwójnego zaliczenia tego samego okresu ubezpieczenia z tego samego tytułu ubezpieczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2020 r., III UK 170/19,

LEX nr 3082191). Dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym), uniemożliwia późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2013 r., III BU 2/12, LEX nr 1619038 i wyrok z dnia 8 maja 2007 r., II UK 164/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 172).

Zdaniem Sądu Najwyższego wyrażonym w omawianym wyroku z dnia 7 grudnia 2021 r., III USKP 91/21, art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. stanowi samodzielną normę prawną określającą wyodrębniony okres polegający na prowadzeniu gospodarstwa rolnego przez osobę zdolną ze względu na wiek do rzeczywistego wykonywania stałej i niezbędnej pracy w gospodarstwie rolnym, która w rozumieniu tego przepisu nie jest uwarunkowana dodatkowymi wymaganiami. W związku z powyższym uprawniona jest teza, że okres prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16-tego roku życia przed dniem 1 stycznia 1983 r. podlega zaliczeniu do okresu ubezpieczenia wymaganego do nabycia prawa do emerytury rolniczej, jeżeli nie został zaliczony do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów, choćby w tym okresie rolnik równocześnie był zatrudniony na podstawie stosunku pracy (art. 20 ust. 1 pkt 2, w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r.).

W drugim z powołanych wcześniej wyroków (III USKP 152/21) Sąd Najwyższy w pełni zaaprobował kierunek wykładni art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. zaprezentowany w wyroku III USKP 91/21. Wyraził przy tym pogląd, że analogicznie winna być traktowana - również wymieniona w tym przepisie - praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16- tego roku życia, wykonywana przed dniem 1 stycznia 1983 r., oraz stwierdził, że brak jest podstaw do stawiania tej pracy dodatkowych warunków takich, jak realizowanie jej co najmniej w wymiarze połowy etatu, to jest nie mniej niż przez 4 godziny dziennie, jak tego wymaga art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych interpretowany w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 tej ustawy na użytek prawa do emerytury powszechnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2014 r., III UK 180/13, OSNP 2015 nr 10, poz. 139 i powołane tam

wcześniejsze orzecznictwo) bądź spełnianie w czasie jej wykonywania kryteriów domownika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00, OSNP 2003 nr 7, poz. 18).

Podsumowując, Sąd Najwyższy uznał zatem, że na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. zaliczeniu do okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu będącego przesłanką prawa do emerytury w myśl art. 19 ust. 1 pkt 2 tej ustawy podlegają realizowane przed dniem 1 stycznia 1983 r., także równoległe z okresami zatrudnienia poza rolnictwem, okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz okresy pracy w takim gospodarstwie po ukończeniu 16-tego roku życia, z tym tylko zastrzeżeniem, że nie zalicza się ich do okresów ubezpieczenia, jeżeli to one (a nie równoległe z nimi realizowane okresy zatrudnienia poza rolnictwem) zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów (art. 20 ust. 2 ustawy). Uwzględnienie okresów pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16-tego roku życia jest przy tym możliwe wówczas, gdy była ona rzeczywiście wykonywana oraz miała stały charakter i była niezbędna dla funkcjonowania gospodarstwa, co oznacza, że nie musi być, jak w przypadku pracy, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wykonywana w wymiarze co najmniej połowy etatu, to jest przez nie mniej niż 4 godziny (por. art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a tej ustawy). Odrębnie należy z kolei traktować okres odbywania zasadniczej służby wojskowej, który może podlegać zaliczeniu do okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu jedynie na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. Zaliczenie tego okresu nie jest więc w ogóle możliwe w przypadku osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. (art. 20 ust. 3 ustawy), a w odniesieniu do osób starszych, jeżeli został zaliczony do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów (art. 20 ust. 2 ustawy).

Sąd Najwyższy w wyroku III USKP 152/21 stwierdził ponadto, że art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. w punkcie 1 wymienia także jako podlegające zaliczeniu okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990. Ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych w swoim pierwotnym

brzmieniu, obowiązującym do dnia 31 grudnia 1988 r., przewidywała jednak możliwość równoległego podlegania w tym samym czasie dwóm systemom ubezpieczenia społecznego, rolniczemu oraz powszechnemu (por. art. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1988 r. oraz po tym dniu). Znaczy to tyle, że osoby podlegające w latach 1983-1988 takiemu podwójnemu ubezpieczeniu (w związku z równoczesnym prowadzeniem gospodarstwa rolnego oraz zatrudnieniem poza rolnictwem) korzystają z możliwości zaliczenia do okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, o którym mowa w art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r., także tego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych.

Uwzględniając przytoczone w obu powołanych wyrokach regulacje dotyczące zmieniających się zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników (wcześniej rolników indywidualnych) oraz określające warunki nabywania prawa do emerytury rolniczej, a także w pełni podzielając zaprezentowaną w tych orzeczeniach wykładnię przepisów zawierających owe regulacje, Sąd Najwyższy w obecnym składzie zauważa, że możliwość podlegania przez rolników podwójnemu ubezpieczeniu społecznemu (z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz z tytułu zatrudnienia poza rolnictwem) zgodnie z przedstawionymi regulacjami istniała jedynie do dnia 31 grudnia 1988 r. Możliwość tę wyłączono zaś od dnia 1 stycznia 1989 r. na podstawie powołanej wcześniej ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz o zmianie ustawy o podatku rolnym. Również obowiązująca od dnia 1 stycznia 1991 r. ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. nie przewidywała i nadal nie przewiduje równoczesnego podlegania ubezpieczeniom społecznym w ramach dwóch systemów (powszechnego i rolniczego), co jednoznacznie wynika z art. 7 ust. 1 oraz art. 16 ust. 3 tej ustawy. Tymczasem sporny w sprawie okres przypadał w czasie od dnia 21 listopada 1990 r. do dnia 31 stycznia 2001 r., czyli w czasie, kiedy możliwość podlegania ubezpieczeniom społecznym w ramach dwóch systemów ubezpieczenia już nie istniała. Jak wynika jednak z ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie, Sąd drugiej instancji przyjął, że skarżąca w spornym okresie była nie tylko zatrudniona, choć w niepełnym wymiarze czasu pracy, w spółdzielni mleczarskiej (podlegając z tego tytułu powszechnemu ubezpieczeniu

społecznemu jako pracownik), ale także „pracowała w gospodarstwie rolnym, podlegała ubezpieczeniu społecznemu, opłacając z tego tytułu składki”. Kwestia ta wymaga więc stanowczego rozstrzygnięcia. Gdyby bowiem okazało się, że skarżąca faktycznie podlegała w spornym okresie ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacała składki na to ubezpieczenie, to istniałaby bez wątpienia możliwość uwzględnienia jej tego okresu na podstawie 19 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 6 pkt 11 i 14 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, z tym wszakże zastrzeżeniem, że z przyczyn wyżej wymienionych musiałby zostać równocześnie zanegowany jako okres składkowy okres jej zatrudnienia (i podlegania z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym w ramach systemu powszechnego) w spółdzielni mleczarskiej. Tej kwestii Sąd drugiej instancji jednak w ogóle nie dostrzegł, skupiając się na ocenie uprawnień emerytalnych skarżącej dokonywanej przez pryzmat regulacji art. 20 ust. 2 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, przy wzięciu pod uwagę uprzedniego zaliczenia przez ZUS okresu zatrudnienia skarżącej w spółdzielni mleczarskiej na poczet jej uprawnień do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczenia. Ocena ta potwierdza zatem podnoszone w rozpoznawanej skardze kasacyjnej naruszenie obu wymienionych przepisów, powodując konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Powyższa konstatacja powoduje, że tracą na znaczeniu pozostałe zarzuty kasacyjne. Dlatego tylko na marginesie przedstawionych dotychczas rozważań Sąd Najwyższy stwierdza, że nie ma racji skarżąca, zarzucając sprzeczność art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. z wywiedzioną z art. 2 Konstytucji RP zasadą ochrony prawa nabytych oraz wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadą równości wobec prawa. W tym zakresie Sąd Najwyższy podziela bowiem w całej rozciągłości argumentację Sądów obu instancji, opartą zresztą na ugruntowanym orzecznictwie nie tylko Sądu Najwyższego, ale także Trybunału Konstytucyjnego (por. trafnie powołany wyrok z dnia 9 marca 2011 r., III UK 83/10, OSNP 2012 nr 7-8, poz. 99 i przytoczone tam orzecznictwo, a także powołany już wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2019 r., I UK 314/18 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2021 r., III USK 258/21, LEX nr 3404244). Niezależnie od tego Sąd Najwyższy zauważa, że art. 67 ust. 1 Konstytucji RP

zapewnia obywatelom prawo do zabezpieczenia społecznego w zakresie i formie określonej ustawą. Zasad sprawiedliwości społecznej (w tym zasady ochrony praw nabytych) i równości wobec prawa sformułowanych w art. 2 i 32 Konstytucji nie można zaś rozumieć w odniesieniu do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w ten sposób, że wszyscy mają prawo do takich samych świadczeń. Równość wobec prawa oznacza bowiem jednakowe traktowanie osób spełniających takie same warunki. Jeżeli natomiast ustawa przyznaje uprawnienia określonemu kręgowi osób spełniających wymagane warunki, osoby nienależące do tego kręgu nie mogą powoływać się na zasadę równości, skoro wymaganych warunków nie spełniają. Równość wobec prawa należy rozumieć jako równość szans a nie równość w zakresie wszystkich uprawnień (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2004 r., II UK 363/03, LEX nr 970141). Nie może natomiast ulegać wątpliwości, że system ubezpieczenia społecznego rolników oraz system powszechnego ubezpieczenia społecznego to dwa odrębne systemy przewidziane dla różnych podmiotów charakteryzujących się różnymi cechami relewantnymi. Już tylko to spostrzeżenie musi zatem prowadzić do wniosku, że regulacje art. 20 ust. 2 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie naruszają art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, zwłaszcza że odpowiednikiem art. 20 ust. 2 jest w systemie powszechnego ubezpieczenia społecznego art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który zakazuje uwzględnienia przy ustalaniu prawa do emerytury (powszechnej) oraz przy obliczaniu jej wysokości okresów ubezpieczenia społecznego rolników, okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego i okresów pracy w gospodarstwie rolnym, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Co do art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. wypada z kolei podkreślić, że koresponduje on, co słusznie zauważył Sąd drugiej instancji, z regulacjami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dotyczącymi emerytur dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., uprawnionych do emerytur w systemie zdefiniowanej składki, a nie jak starsi ubezpieczeni – co do zasady w systemie zdefiniowanego świadczenia. Ponadto regulacja art. 20 ust. 3, podkreślając odrębność obu systemów zabezpieczenia społecznego, jest

równoważona przez art. 33 ust. 2a, który wyłącza przewidzianą w ust. 2 tego przepisu zasadę wypłaty jednego świadczenia w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty (rolniczej) z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego.

Kierując się jednak wcześniejszymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

[as]